

INTELIGENCE, MYŠLENÍ, MODELY INTELEKTU

1923 E. G. Boring: „...intelligence je to, co měří inteligenční testy...“

Konvergentní myšlení – uplatňuje se v situacích, kdy je vhodné konvenční řešení problému, u úloh s jediným možným či jednoznačným způsobem řešení.

Divergentní myšlení – má-li problém více vyhovujících řešení, k nimž lze obvykle dospět několika různými cestami.

Implicitní teorie inteligence (laici, kteří nemají žádné hlubší psychologické znalosti považují za inteligenci tři široké kategorie schopností).

- **Praktická schopnost řešit problémy** – logické a přesné myšlení, schopnost nacházet souvislosti mezi myšlenkami a vidět každý problém z různých hledisek.
- **Verbální schopnosti** – pohotové vyjadřování, bohatá slovní zásoba, schopnost číst s hlubokým porozuměním.
- **Sociální kompetence** – tolerantní akceptování druhých lidí, schopnost připouštět své vlastní omyly, zájem o dění ve světě.

Badatelé obvykle nesouhlasí se začleňováním sociální kompetence do oblasti inteligence.

R. B. Cattell rozlišil **fluidní** inteligenci x **krystalickou**.

W. Stern inteligenci chápe jako obecnou schopnost jedince přizpůsobit myšlení novým podmínkám a životním úkolům, které nelze zvládnout naučenými dovednostmi a návyky.

Co všechno může být inteligence?

Přizpůsobení – inteligentní člověk se snaží jednak přizpůsobovat svému prostředí, druhak přizpůsobit si prostředí (střídání akomodace a asimilace).

Schopnost abstraktně myslet

Vhled a pochopení

Schopnost učit se – přiměřené tempo učení, Feursteinova koncepce

C. Spearman – G-faktor, obecný faktor inteligence, který je společný všem intelektovým činnostem, představuje obecnou vrozenou mentální energii.

L. Thurstone na základě faktorové analýzy odvodil sedm nezávislých primárních inteligenčních schopností:

- Verbální porozumění
- Slovní plynulost
- Numerické počítání
- Prostorová vizualizace
- Paměť
- Percepční rychlost
- Induktivní usuzování

H. Gardner prezentuje teorii rozmanitých inteligencí, které mají vlivem dědičnosti i prostředí u různých lidí odlišnou úroveň:

- Lingvistická inteligence (jazyková)
- Logicko-matematická inteligence
- Prostorová inteligence

- Muzikální inteligence (hudební)
- Tělesně-pohybová inteligence
- Intrapersonální inteligence
- Interpersonální inteligence

Sternbergova triarchická teorie inteligence:

Inteligence se skládá ze tří složek, které společně přesahují schopnosti měřené běžnými inteligenčními testy. Tyto složky fungují ve vzájemné součinnosti.

- Komponentová inteligence – je vyčleňováno množství komponent, viz. Thurstone, nejčastěji se zkoumá ve výzkumech, ne vždy se osvědčuje pro predikci životní úspěšnosti
- Zkušenostní inteligence – souvisí s tvořivostí, závisí na ní reálné výkony lidí zejména v interpretačních a svobodných povoláních
- Kontextová inteligence – je to, co zajišťuje úspěšnost člověka v běžném životě, praktická chytrost, schopnost vyznat se v různých situacích

P. Salovey koncept emoční inteligence:

Znalost vlastních emocí

Zvládání emocí

Schopnost sám sebe motivovat

Vnímavost k emocím jiných lidí

Umění mezilidských vztahů

Hass přichází s pojmem morální inteligence – smysl pro povinnost, zodpovědnost za blaho druhých lidí, schopnost morálně se chovat a uvažovat.

Část psychologické obce s tímto rozšířením pojmu inteligence (emoční, morální) nesouhlasí, přesto je třeba si těchto tendencí všimnout.

Jak rozpoznat nadání? Čím se vyznačují nadané děti?

Test – sebesouzení vlastních intelektových schopností dle pojetí H. Gardnera.